

10. aprillil
1927.

Nr. 7.

V. aastakäik.

Väljaandja: Eesti Maakondade Liit. Toimetaja: H. Avikson.

Tellimise hind:		Toimetus ja talitus:	Kuulutuste hind:
Aastas	Mk. 500.—	Tallinnas, Suur Roosikrantsi	1 lhk. Mk. 3000, 1/2 lhk. Mk. 1500,
Pooles aastas	" 250.—	uul. Nr. 12.	1/4 lhk. Mk. 800, 1/8 lhk. Mk. 400.
Üksik number	" 25.—	Telefon Nr. 4—72.	Omavalitsustele 30% hinna-
1923 aastak.	" 50.—	Jooksev arve: Eesti Panga Tal-	alandust.
1924	" 300.—	linna osakond Nr. 609.	Dokumentide kaotamise kuu-
1925 ja 1926 a a	" 500.—		lutused Mk. 50 dokumendi pealt

Ilmub 20 korda aastas, iga kuu 10. ja 25. päeval, mai, juuni, juuli ja augusti kuudel ainult 10. päeval.

SISU:

Caveant consules!—A. Tohv-Leinjärv	Lhk. 103
Kas jälle maaomavalitsuste õiguste kärpimine? — A. Vainola	" 106
Maavalitsuse sekretär maavalitsuse liikmena ehk ametnikuna	" 107
Harjumaa 1927 a. valla- ja alevivolikogude valimistagajärgede kokkuvõte	" 108
Virumaa 1927 a. vallavolikogude valimistagajärgede kokkuvõte	" 110
Viru maavalitsuse maja	" 112
Teated Maakondade Liidu ja omavalitsuste tegevusest.	" 113
Välismaade omavalitsus:	" 114
Läti vallaomavalitsuse raamatupidamisest ja aruannetest (järg)	" 114
Riigikohtu seletused	" 115
Küsimused ja vastused	" 116
Bibliograafia	" 116
Kuulutused	" 102

Uutele vallavolinikkudele ja vallavalitsuse liikmetele

soovitame

omavalitsuste küsimustega tutvunemiseks ja käsiraamatuteks järgmisi väljaandeid:

„Maaomavalitsus“ 1923—24 aastakäik	Mk. 350.—	} Kõidetult Mrk. 80, 125, 150 kallim.
„Maaomavalitsus“ 1925 aastakäik . .	Mk. 500.—	
„Maaomavalitsus“ 1926 aastakäik . .	Mk. 500.—	
„Esimene Eesti omavalitsustegelaste kongress“ . .	Mk. 200.—	
„Sundnormide kogu maaomavalitsustele“ iga 10vihku	Mk. 650.—	

Tellimise aadress:

TALLINN, S.-ROOSIKRANTSI № 12, EESTI MAAKONDADE LIIT.

Õnnetus käib inimesi mööda —

sellepärast hoidke, et tema Teid ootamata ei taba. — Seda teha võimaldab Teile

Eesti Omavalitsuste Kinnitus Aktsia Selts „OMA“,

kes teostab:

tulekinnitusi, elukinnitusi ja rahekinnitusi.

Seltsi põhi- ja tagavara kapitaalid üle 14.000.000 marka.

Soodsad kinnitustingimised. — Kõik kasu rahvale tagasi.

———— Seltsi juhatus: TARTUS, Lihaturg 7. —————

Omavalitsused, võtke osa Seltsi tegevusest nii aktsiate omandamise, kui ka varanduste „Oma“ seltsis kinnitamisega.

Ainult mõni eksemplar on
veel saada

Eesti Maakondade Liidu kirjastusel ilmunud
broschüürist

„Valla- ja maavolikogu valimisseadused“.

Üksikmüügil koju kättesaatmisega 20 mk.
eksempl

Kuulutakse maksvusetaks:

1) Peeter Jaani p. Mõttuse' e hobe-
busepass, väljaantud Sangaste vallavalit-
suse poolt 13. XII. 1920. a. Nr. 362. Raud-
sepp'a nimele.

2) Hans Kippeli hobusepass, välja-
antud Albu vallavalitsusest 28. aprillil
1922. a. Nr. 211 all.

Sundnormide kogu maaomavalitsuste kohta

Vihk nr. 8

ilmub lähemal päivil. Vihk nr. 9 on trükis. Ilmumine on viibinud
väljaandjast mitteolenevatel põhjustel.

Caveant consules!

Algkoolide korraldamine tahetakse omavalitsuste käest ära võtta.

A. TOHV-LEINJÄRV.

1. Kavatsus, mis liigub tasa ja targu.

Riigikogule esitatud uue õpetajate palga seaduse eelnõus on paragrahv, mille järele algkooli õpetajate palgast läheb riigi kanda senise 40% asemel 80%. Ametlikult põhjendatakse seda sellega, et omavalitsustel raha puudub õpetajate palkade maksmiseks ja riik seni 90% olla maksnud.

See on ametlik põhjendus, see on kilp, mille varjul läbi viia tahetakse kavatsusi, mis ei lase end kaitsta avaliku arvmise noolte eest. Et see nii on, seda näitavad viimastel aastatel õpetajate kongressidel vastuvõetud resolutsioonid ja Haridusministeeriumis suure saladuse kätte all valmiv uus algkoolide seadus, milles paragrahvide leidub, mille järele algkoolide võrgukava kinnitamine ja võib olla muudki õigused lähevad Haridusministeeriumi kätte sel korral, kui riik maksab algkooli õpetajate palgast enam kui 50%. Ja kui see paragrahvide kord Riigikogus arutusele tuleb, siis võib olla kindel, et see seal ilma suurema tähelepanu äratamata läbi lipsab kilbi varjus, mille peale kirjutatud on „fiskuse huvides“. See leitakse olema vägagi loomulik, et kui riik juba õpetajate palgast maksab lõviosa, siis riigilõiguse peab olema ka koolivõrku ära määrata?!

Tasa ja targu liiguvad need kavatsused. Olen neid juba aastaid huviga jälginud. Algul oli nii mõnigi vast väga üllatunud, kuidas omavalitsuste kehv rahaline seisukord nii väga õpetajaskonnale südamesse on läinud, et nad korraga oma kongressidel ja päevadel selle parandamist nõudma hakkasid, ja nimelt sel teel, et võetagu nende palgad riigi kanda: toodi algul nimelt peapõhjuseks ikka omavalitsuste kehv majandusline olukord, võeti lähtekohaks omavalitsuste rahalise kriisi lahendamine — õpetajad olid valmis omi huviseid ohvriks tooma, et aga seda parandada! Olid valmis omi palkasid riigi maksta jätma! Kuid sellest

jänesenahast hakkasid varsti välja paistma hundi karvad: hakati juba vastu võtma resolutsioone, mis nõuavad, et õpetajad olgu riigiametnikud, neid määraku ja neile maksu riik Haridusministeeriumi kaudu. Ja samal ajal pudenes Haridusministeeriumist teateid, et seal teoksil on seaduseelnõud, mis neid nõudmisi rahuldada püüavad.

Nagu nüüd näha, on nad juba otsaga Riigikogus. Koolinõunikude instituut kaotatakse ära ja selle asemele tulevad veneaegsed koolide inspektorid-riigiametnikud. Nende kohta ei ole omavalitsustel tulevikus poolt sõnagi kõssata. Algkooli õpetajate palkadest läheb 80% riigi kanda, sest mis teha — omavalitsustel ju puudub palkade maksmiseks raha! Riik on sunnitud siin abiks astuma! Omavalitsused olgu veel tänulikud, et riik siin appi tuleb ja nende õlgadelt ära veeretab suure koorma! Võivad hingata kergemalt ja vabaneva energia juhtida mujale!

Kuid just see palkade küsimus osutub siinsõrmeks, mille kaudu tsentralisatsiooni vanasarvik terve algkooli korralduse omavalitsuste käest ära kisub. Selles sammust tehakse tulevikus vaid loogilised järeldused; ja sedagi mitte otsekohe, vaid ka nii ääri-veeri mööda, võetakse lihtsalt algkoolide seadusesse ilmsüütu paragrahv, mille järele algkoolide võrgukava kinnitamine läheb riigi kätte siis, kui riik maksab üle 50% palgast.¹⁾ Siis on asi igatahes väliselt korras. Muidu vast on esialgu piinlik seniste väljamaa eeskujude, nagu Schweitsi, ees, kus algkool on omavalitsuste käes ja algkooli õpetajad isegi iga 3 aasta takka ümbervalimise allatulevad. Eestis, selles ultrademokraatlikus vabariigis aga korraga algkool ministeeriumi korraldada ja õpetajad koguni riigiametnikud, kelle kohta laste-

¹⁾ Uues avalikkude algkoolide seaduse eelnõus on algkoolide võrgu kinnitamine Haridusministeeriumi ülesandena ettenähtud ilma tingimisteta.

vanematel õigus sõnakestki ütelda ei ole?! See on natukene piinlik! Aga nüüd ei ole kooliseaduses seda otsekohe öeldud, vaid see on niikaudsel teel — üle Pariisi Pärnust Tallinna järeldatud. Püüan allpool vähe peatuda selle kavatsuse juures, välja minnes kooli huvide seisukohalt, sest õpetajate isiklikud huvid ei ole mitte igakord kooli huvid, nad lähevad tihti diame-raalselt vastupidi, olgugi et õpetajad seda vastupidi tõendavad ja teatavaks aktsioomiks peavad:

2. Kavatsus ei vasta meie kooli-korralduse põhimõtetele.

Nii „Eestimaa koolivalitsuse ajut. korraldus“, kui ka „Avalikkude algkoolide seadus“ on rajatud põhimõttele, et algkool peab jääma omavalitsuse asjaks. Nii nagu see läbiviidud pea igal pool mujal maailmas ning vanades kultuurriikides, kui kõige otstarbekohasem, kõige odavam, ja algkooli, kui rahvakooli, tüübile kõige vastuvõetavam moodus.

Meil on, kahjuks, jäänud tegelikus elus püsima see ilus põhimõte ainult „Riigi Teataja“ veergudele. Pea kõik õigused algkooli alal on läinud meie üliaktiivse keskvallitsuse kätte, kelle poolt pisemgi asi efekirjutatud on seadustega. määrustega ja ringkirjadega. Omavalitsustele on jäänud peamiselt arвете maksmise õigus. Kuid sellekski on temale antud tühi kukkur. Kaheksa aastat on riigivõimu küllusesarvest sadanud uusi seadusi ja määrusi, mida laovad otsa omavalitsuste suurele kohustuste koormale ühtelugu lisa, kuid tuluhallikate — raha — küllusesarve suu on selle aja kestes omavalitsustele olnud kinni. Unustatud või jäetud meele, kes teab seda, ja see ei puutugi siia, sama kui ei maksa hakata sõnu kulutama selle seletamiseks, et see on ebaloomulik seisukord. Kuid sellest saab ikkagi teha ainult ühe järelduse, nimelt et omavalitsustele seadusega peale pandud ülesannete ja kohustuste täitmiseks vajaliste tuluhallikate soetamiseks on viimane aeg midagi ettevõtta. Ehk jälle nad üldse likvideerida. Teist teed siin ei ole. Meil aga on kujunemas olukord, mil selle asemel, et haigust arstida, haige kehaosa lihtsalt äralõigatakse, olgu see käsi või pea, toogu see elu või surma...

Kui fiskuse huvides omavalitsustelt

ära võtma peab algkoolide võrgukava kinditamise õiguse, siis ei saa ometi pooltel teel seisma jääda, vaid peab olema järjekindel ja riigi kätte võtma ka õpetajate nimetamise (valimisest ja registreerimisest ei saa siis enam olla juttu). Mis jääb siis veel omavalitsustel öelda algkoolide kohta? Puude ja petrooleumi arveid maksta...

Kui leitakse, et omal ajal ülesseatud teatavad üldtunnustatud ja tegelikus elus äraproovitud põhimõtted ei vasta enam riiklistele nõuetele või kooli huvidele, siis peaks seda ka põhjendama, selle üle ära kuulama laiemate rahvahulkade ning ühiskondliste tegelaste arvamisi, küsimust igakülg-selt läbikaaluma, ning siis ülesseadma uued põhimõtted. Riiklises elus on lubamatud kergel käel ja silmapilgu- ning kihihuvide mõjul ettevõetavad muudatused.

Ja missugusel seisukohal asub selles küsimuses meie riikline hariduspoliitiline skeem?

3. See oleks haridusala lõpulik tsentraliseerimine.

Mida lähemal asub rahvale ning kohalikkudele oludele ametiasutus, seda enam vastavad tegelikule elule ja kohalikkudele nõuetele tema korraldused.

Rahvale, eriti selle laiemale hulkadele, on kõige mitte vastuvõetavam bürokraatia — see suretava, rahvale võõra võimu sümbol, mis asetab loova töö kantseilise paberikultusega, vägistab rahva elavat hinge ning tapab tema algatusvõimet ja isetegevust. Bürokraatia tekkimise loomulikuks eelduseks on riigi valitsemise ja juhtimise tsentralisatsioon. Bürokraatia ja tsentralisatsioon, need käivad ikka käsikäes. Sellepärast püütakse demokraatlikkudes riikides kõike riigi juhtimist ning valitsemist viimse võimaluseni de tsentraliseerida, teda anda rahva enda poolt otsekohe valitavate ja kontroleeritavate asutuste omavalitsuste kätte.

Meil on, kahjuks, hariduse alal märgata tsentralisatsiooni, mis eriti viimasel ajal julgelt pead hakkab tõstma. Võib olla sellepärast, et temale asjaomaste ringkondade poolt (mõtlen siin omavalitsustegelasi, kes nähtavasti oma ülesannetest igakord küllalt teadlikud ei ole) küllalt energiliselt vastu ei astuta. Seletatakse avalikult, et Tallinnast rohelise laua tagant paremini ära näha võida, mis vaja Lääne-, Pärnu- ja Viljandimaa rahule, kui seda

suudavad kohapealsed asutused — omavalitsused. Kuid puud tuntakse tema viljast, nagu mäletame piibloost. Meie tsentraliseeritud hariduspoliitika vili kipub meile valmistama külalt peavalu, nii rahvale kui ka selle poliitika juhtidele. Kui seisame nähtuse ees, mil Lääne- ja Pärnumaal on üks keskkool iga 40.000 elaniku peale, Viljandimaal iga 13.500 elaniku peale, Pärnu linnas iga 4000 ja Viljandi linnas koguni iga 1567 elaniku peale, keskkoolide võrgukava kokkutõmbamisel sulgumisele määratakse 40.000 elaniku huvides avatud keskkool, siis võib sarnast nähtust seletada ainult erilise riiklise tarkusega, millest kohalikud asjast huvitatud kodanikud aru ei või saada, et see nende rahule vägagi tarvis on.

4. See oleks tehtud töö lõhkumine.

Meie algkoolide võrgukava on üle riigi maakonna- ja linnaomavalitsuste poolt kuni 6 aastase sundusliku algkooli maksmahakkamiseni (mis sündima peab kirjade järgi 1930 aastal) üksikasjalikult kindlaksmääratud, nii nagu see kõige vastuvõetavam kohalikkudele oludele ja meie majanduslikule olukorrale. Aastate pikkust tööd on see nõudnud, eriti maal, kus rahvas elab hõredalt, teed puudulikud, puuduvad korralikud ruumid, vallapiirid on ebaloomulikud, ning üksikud vallad ja külad omavahel kokku ei lepi. Ja nüüd tahetakse sellele tööle lihtsalt kriips peale tõmmata ja see anda ministriumiametnikkude kätte liistu peale tõmbamiseks.

Kui aga jäetakse senine töö ja põhimõtted maksvaks, mis mõte oleks siis uuel korraldusel peale asjata töö ja paberimäärimise? Kuid meil ei ole ju mingisugused üllatused võimatud.

5. See ei ole fiskuse huvides ka mitte.

Vaatamata selle peale, et praegu algkoolide võrgukava korraldab rahvas, maksumaksjad ise, enda poolt valitud esitajate läbi, nõuab see töö maa algkoolide suhtes maakonna omavalitsuselt suurt jõupingutust, et korraldada koolivõrku õiglaselt, et mõni vald oma naabri ees ei sattuks eesõigustatud seisukorda, nii kui seda näeme keskkoolide võrgu juures ja, teiseks, et hoida õpetajate arvu liig suureks paisumast. Ja seda peamiselt sellepärast, et

vallavolikogudel ülevaade puudub õpetajate palkadeks minevate summade kohta, need valla kassast ei tule, et vald arvestab ainult kooli majanduslikkude kuludega ja toetab maalt tulevaid arvurikkaid nõudmisi üksikute külade poolt oma kooli peale. Seadusega piiratud tuluhallikad sunnivad maakonna omavalitsusi sarnaseid nõudmisi laskma läbi tiheda sõela, muidu tekkib eelarves auk puudujäägi näol.

Kujutage nüüd ette olukorda, mil koolivõrku hakatakse kindlaksmäärama Tallinnast palgaliste ametnikkude poolt, kellel ettekujutus puudub kohalikkudest oludest. Eestis vist sarnast ametnikku ei leidu, kes terve vabariigi kohalikke olusid tunneks, kes otsekohe huvitatud ei ole õpetajate palkadeks minewa summa suuruselt, ja, kui omavalitsused, ei ole ka enam huvitatud õpetajate palkadeks minevatest summadest. Siis on otsustamiseks paber, ning see, kuidas otsustatakse „ettepanekut“ põhjendada ja siis võib ütelda eksimata, et algkooli kulud 30-40% võrra tõusevad. Sama suurenevad posti, paberi kulud ning ametnikkude arv vastavas keskasutustes, ilma et see väheneda võiks omavalitsustes, kus äralangev töö tähtsusetu osa töökoormast moodustab. Nii et siin vihma käest mitte räästa alla, vaid veekraani alla satutakse.

Ja lõpuks, riigikassa on igatahes oma kaitseks valinud väga halva kaitsja, nagu seda on ja olema peabki üks õige Haridusministeerium. Kaht isandat ei saavat ikkagi ükski teenida.

Mõistagi, peab riigivõim koolivõrgu üle teatavat järeelvalvet pidama, et üks maakond ei hakkaks teiste kulul oma koolivõrku laiutama, kuid see järeelvalve ei tohi halvata omavalitsuse algatusvõimet ja teatavat omavahelist võistlust parema koolikorralduse suhtes.

6. Caveant consules.

Maaomavalitsused on praegu äärmiselt kriitilises seisukorras. Nende peale ihutakse hammast, otsitakse hävitamise teed. Nad on pinnaks silmas meie laiutatud riikliste asutuste ametnikkude hulgalet. Nende vastu tehakse meeoleolu ajalehtede veergudel inimeste poolt, kellel üldse aimu ei ole omavalitsuse tööst ja ülesannetest. Päris piinlik on vahel lugeda, kui rumalalt inimene kirjutada võib. Erakonnad

kes enne valimisi lugesid end omavalitsuste kaitseingliteks, tõmbavad peale valimisi, ühel ehk teisel põhjusel punase lipu üles ja hakkavad maaomavalitsusi ära kaotama. Tä h e n d a b, e i o l e t e g e m i s t m i t t e p õ h i n õ t e t e g a, v a i d e r a k o n n a h u v i d e g a.

Kuid ei saa ka salata, et omavalitsuseesituskogud ise mitmel viisil saevad oksa, millel püsivad omavalitsusasutused. Sest kui praegu õpetajate, koolinõunikkude ja teiste omavalitsusametnikkude hulgas valitseb otse palavlikune tung saada riigiametnikuks, ja sellega vabaneda omavalitsuseesituskogude eestkostmise alt, siis peavad neil selleks ikkagi olema mõjuvad põhjused, mis neid selleks sunnivad. Siis on omavalitsuseesituskogude eestkostmine olnud väga halb.

Ja see on suuremalt jaolt olnud tõesti halb. Omavalitsused ei ole alati küllalt vastu tulnud oma ametnikkudele ja teenijatele: viimased on asetatud halvemasse seisukorda, kui seda on riigiteenijad. Arstiabi, perekonnaabiraha, abirahad surma

ja sünituste puhul, ühekordsed toetusrahad riigiteenijate eeskujul, kõik see jääb paljudele omavalitsusteenijatele unistuseks. Ei ole siis ime, et omavalitsustele allumine teenijatele, õpetajatele ja koolinõunikkudele tundub survena, tundub kindlustuna, närve söövana, et nad sellest vabaneda püüavad.

See on terakene kibedat tõtt. Kui seda võtaks kuulda ka uuesti omavalitsusesituskogudesse valitud rahva esitajad! Ja kui uued valla- ja maavalitsused seaks omaks esimeseks mureks oma teenijate olukorra parandamise ja nendega sooja vahekorra loomise, küllap siis vast kaoksid ka püüded saada lahti omavalitsuste eestkostmise alt, küllap siis kaoksid ka omavalitsuste likvideerimisele kutsuvad sõjahüüded.

Praegu on mängus omavalitsuste tulevik. Emb-kumb — kas läheb kõik võim Tallinna keskvalitsuse ametnikkude kätte ehk jälle jääb ta rahva enda valitud usaldusmeeste kätte.

Selle pärast

Caveant consules!

Kas jälle maaomavalitsuste õiguste kärpimine?

A. VAINOLA.

Haridusministeerium on esitanud Vabariigi Valitsusele „Õpetuse andmise riiklise ülevälve seaduse“ eelnõu.

Mainitud eelnõu tahab teha koolinõunikku riigiametnikkudeks ja omavalitsusest mitteolenevaiks.

Kuigi nõunikkudel jääb nimetatud eelnõu järgi teatav vahekord maavalitsusega, ei saa viimane nende peale panna mingisuguseid kohustusi ega ülesandeid. Praeguses seisukorras on koolinõuniku ülesanded seotud koolivalitsuse (maavalitsuse hariduseosakonna) ülesannetega. Oma otsekooste ülesannete kõrval, mis seisavad koolide instrueerimises ja revideerimises, toimetavad koolinõunikud tegelikult koolivalitsuse ülesandel tarbekorral juurdusi ning lahendavad teisigi kooliellu puutuvaid küsimusi. Selle juures ei ole koolinõunik aga ise mitte otsustaja, vaid tema võtab küsimuste otsustamisest osa kui koolivalitsuse liige.

Nii ei ole kooli õpetusandmise järelvalve lahutatud üldisest kooli järelvalvest ning üks ametnik võib kohale sõites korraga mitut ülesannet täita. Vastasel korral võiks

tekkida seisukord, kus koolinõunik sõidab kooli revideerima, kuna samal ajal peab koolivalitsuse juhataja sõitma samma kooli mõnda teist küsimust lahendama, mis koolinõuniku kompetentsi ei kuulu. Juba majandusliselt oleks sarnane pillamine lubamata, rääkimata asja otstarbekohasusest. Kui nüüd põhiseaduse § 12 põhjal ülevälve õpetuse andmise üle koolides peab Haridusministeerium oma kätte võtma, ei oleks sugugi sellepärast tarvis koolinõunikku teha puht riigiametnikuks, kelle peale omavalitsused ei võiks mingisuguseid koolitööga seotuid ülesandeid panna. Olgu ülevälve õpetuse andmise suhtes puht riikline ülesanne, mida Haridusministeerium ise teostab, kuid jäägu selle juures koolinõunikud olenevaiks maavalitsusest, kellele endiselt õigus jääks koolinõuniku peale tema otsekooste ülesannete kõrval ka teisi kooliellu puutuvaid ülesandeid panna. Tegelikult ei ole siin vastolusid ega raskusi karta, nagu juba kauaegne praktika on näidanud.

Kuid ühe asja peale ei saa selle juures tähelepanu juhtimata jätta: Kas ei väljendu

siin jällegi tsentralistlikud püüded omavalitsuste õigusi kärpida? Seda tehakse tasehilja ning samm-sammult jõutakse ikka lähemale lõputulemustele, kus maavalitsuste ülesanded ja õigused on kärbitud minimumini, et siis maaomavalitsustele kriips peale tõmmata.

Kas ka avalikkude algkoolide seaduse eelnõu § 28. ei väljenda sama tendentsi, milles koolivõrgu kinnitamise õigust, mis senini kuulus maavolikogu kompetentsi, tahetakse anda Haridusministeeriumi kätte.

Ei tahaks uskuda, et Haridusministeerium algkoolide võrku saaks otstarbekohaselt korraldada ja kujundada, kui maaomavalitsused, kes asjale lähemal seisavad ning olusid paremini tunnevad. On ju tarvis

sagedasti koolivõrku muuta, milleks vahel väga olulised põhjused on, kuid ministeeriumi kaudu seda teha teeks asja keeruliseks ning raskeks.

Kui iga uus seadus, mis vastuvõetakse, viiks meid sammu omavalitsuste kärpimisel edasi, siis ei võigi viimastest midagi järgi jääda.

Tuldagu parem välja kord maaomavalitsuse seadusega, mis kindlaks määraks omavalitsuste ülesanded ja õigused, ning tehtagu lõpp sarnasele omavalitsuste õiguste kitsendamisele, mis järk-järgult viib omavalitsused likvideerimisele.

Niisugustes asjades peaks valvel olema omavalitsuse tegelased.

Maavalitsuse sekretär maavalitsuse liikmena ehk ametnikuna.

Maavolikogu kodukorra muutmise seadus korraldab ära uue koosseisuga volikogu esimese koosoleku kokkukutsumise ja avamise küsimuse, volinikkude volikogust väljaarvamise korra ja muudab valitsuse koosseisu alammäära. Kodukorra § 30, mis ütleb, et maavalitsuses on vähemalt kolm liiget ja sekretär, on muudetud „ja sekretär“ väljajätmisega. Sellega ei ole ainult maavalitsuse liikmete alammäär nelja pealt kolme peale alandatud, vaid ka sekretäri asjus suur põhimõtteline küsimus avaraima piire paigutatud. Kõigis neis paragrahvides, mis seni maksvas kodukorras sekretärist kõnelevad, on sekretär kustutatud.

Mida see tähendab?

Kas maavalitsuses sekretäri instituut sellega ärakaotatud?

Ilma sekretärita ei saa ükski asutus läbi. Protokollide kirjutaja ja kantselei tööde üldkorraldaja peab ka maavalitsuses olema ühe ehk teise nime all.

Kui maavalitsuse sekretärist muudetud kord enam juttu ei tee, siis just vabade käte andmiseks omavalitsustele.

Linna ja alevisekretärid olid ametnikud, mitte valitsuse liikmed. Vallavalitsuse liikmed — vallasekretärid on valimiseadusega ametnikkudeks muudetud. Ainult maavalitsuse sekretärid püsisid seni valitsusliikmetena. Uus seadus võimaldab ka neid

ametnikkudena võtta, sekretäridest mitte kõneledes, ei keela aga ka sekretäri valitsuse liikmena näha ühest kolmest, sest peale esimehe ja abiesimehe seadus eriametikandjaid ette ei näe.

Seega võib maavalitsuse sekretär maavolikogude kodukorra muutmise seaduse järele olla kas maavalitsuse liige ehk ametnik.

Kumb ta olema peab?

Selle peale annab vastuse kohapealne olu- ja seisukord. Asja enese huvides peab sekretär asjatundja, tarvilise vilumusega isik olema. Ei ole sarnast poliitilistes rühmades, peaks sekretär ametnikuna palgatama, kui teda väljapoolt valitsusse kutsuma ei taheta. Sekretäri ametnikuna ametisse võtmine oleks esimene samm sellel teel, et tegelik töö juhtimine antakse asjatundjate kätte. Teiselt poolt aga, kui kohane sekretär on valitsuses olemas, kergendab see osakondade jaotamist valitsusliigete vahel, sest harilikult juhatab sekretär peale sekretariaadi ka muid osakonde. Ametnikuna tuleks sekretäri kohuste hulka muidugi vastavate ülesannetega täiendada.

Ukse ees olevatel maavalitsuste moodustamisel on juba võimalus maavalitsuste sekretäride asjus nii ehk teisiti talitada, kui selleks ajaks maavolikogu kodukorra muutmise seadus vastuvõetud.

Harjumaa 1927 a. valla- ja alevivoli-

Järjekorra Nr.	Valla nimetus	Häälõiguslike kodanikkude arv	Valmistest osa-võtnud kodanikkude arv	Valimisest osa-võtnute % 0/0	Kandidaatide nimekirjade arv	K a n -							
						Pöllumeeste kogud		Rahvaerakond		Asunik-, riigir. ja väikepõllum. koondus		Tööerakond	
						said		said		said		said	
						hääli	kohti	hääli	kohti	hääli	kohti	hääli	kohti
1	Alavere	841	420	49,9	6	—	—	29	1	146	5	—	—
2	Anija	1129	752	66,6	4	—	—	—	—	293	7	—	—
3	Hageri	1526	1140	74,6	12	—	—	—	—	260	5	—	—
4	Harku	1855	1062	57,2	8	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Ingliste	709	510	74,7	8	—	—	—	—	80	2	—	—
6	Juuru	1804	1252	69,4	5	—	—	—	—	402	7	—	—
7	Järvakandi	1073	712	65,4	7	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Jõeletme	1445	913	61,7	7	—	—	—	—	37	1	—	—
9	Kaiu	898	615	68,4	3	—	—	—	—	193	5	—	—
10	Kabala	483	341	70,6	2	—	—	—	—	167	7	—	—
11	Kehtna	1351	1026	75,9	10	180	3	—	—	239	5	—	—
12	Keila	2759	1344	63,1	4	—	—	—	—	410	8	—	—
13	Kiiu	945	570	60,3	10	—	—	—	—	150	4	—	—
14	Kernu	1060	670	63,2	8	91	2	—	—	198	5	—	—
15	Kloostri	2933	2031	69,2	7	—	—	—	—	624	8	—	—
16	Kodasoo	738	616	83,4	4	—	—	—	—	71	1	—	—
17	Kohila	2194	1604	73,1	9	64	1	—	—	553	9	—	—
18	Kuimetsa	650	442	68	8	—	—	—	—	167	5	—	—
19	Kolga	2715	1055	38,7	4	—	—	—	—	280	7	—	—
20	Kuivajõe	841	568	67,5	3	—	—	—	—	283	7	—	—
21	Kurna	1037	571	55,2	6	—	—	—	—	192	5	—	—
22	Kõnnu	2264	1114	44,3	8	—	—	—	—	242	6	—	—
23	Laitse	491	396	80,7	7	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Nabala	593	413	69,6	7	—	—	—	—	56	2	—	—
25	Nehatu	1334	825	61,8	5	—	—	—	—	251	6	—	—
26	Nõva	639	433	67,7	3	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Pakri	256	216	84,3	1	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Pranglisaarte	232	180	77,5	2	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Peningi	1431	1021	71,3	9	—	—	—	—	274	5	—	—
30	Raasiku	1257	754	59,9	6	—	—	—	—	372	9	—	—
31	Rae	2181	1332	61,1	15	—	—	—	—	398	9	—	—
32	Raiküla	911	648	71,1	6	—	—	—	—	108	2	—	—
33	Rapla	3563	2081	58,1	19	—	—	—	—	145	2	—	—
34	Ravila	1263	874	69,1	7	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Riisepere	1550	1041	67,1	5	—	—	—	—	181	4	—	—
36	Saue	1487	1009	67,8	6	—	—	—	—	451	9	—	—
37	Saku	479	136	28,3	1	132	15	—	—	—	—	—	—
38	Triigi	2004	1117	55,7	5	—	—	—	—	364	7	—	—
39	Tuhala	670	424	63,2	4	—	—	—	—	267	9	—	—
40	Varbola	1012	699	69,1	5	312	8	—	—	309	7	—	—
41	Viimsi	1255	865	68,9	7	—	—	—	—	—	—	—	—
42	Vihterpalu	532	241	45,3	3	149	14	—	—	—	—	—	—
43	Vääna	963	521	54,1	6	—	—	—	—	311	9	—	—
44	Keila alev	603	406	67,4	3	—	—	—	—	—	—	—	—
Kokku :		55956	34960	62,4	285	928	43	29	1	8474	188	—	—
Üldisest arvust on saanud hääli ja kohte proportsio- naalselt		—	—	—	—	2,67	5,37	0,08	0,12	24,40	23,47	—	—

Täh : Muude kodanliste nimekirjade hulgas Kuimetsa ja Nehatu valla kristliku rahvaerakonna nimekirjad

kogude valimistagajärgede kokkuvõte.

d i d a a t i d e n i m e k i r j a d														Volinikkude arv KOKKU
Eesti sotsialistlik tööliste partei		Muud põllum. nimekirjad (mitte kogud)		Muud asunikude nimek. (mitte koondus)		Muud kodanlised nimek. (mitte parteid)		Muud sotsialistlikud rühmitused		Küla ehk kogukondade sega nimekirja c		Mitmesugused sega nimekirjad		
said		said		said		said		said		said		said		
hääli	kohti	hääli	kohti	hääli	kohti	hääli	kohti	hääli	kohti	hääli	kohti	hääli	kohti	
—	—	212	8	—	—	33	1	—	—	—	—	—	—	15
—	—	300	7	—	—	—	—	156	4	—	—	—	—	18
—	—	307	5	—	—	—	—	111	2	—	—	417	8	20
—	—	—	—	—	—	—	—	207	4	—	—	850	18	22
—	—	239	7	—	—	—	—	—	—	—	—	191	6	15
—	—	453	8	—	—	—	—	—	—	—	—	368	7	22
—	—	176	3	—	—	495	12	—	—	—	—	58	1	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	870	19	21
—	—	412	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16
—	—	170	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15
—	—	319	5	—	—	176	2	112	2	—	—	—	—	17
—	—	687	13	—	—	—	—	237	4	—	—	—	—	25
—	—	255	8	—	—	—	—	—	—	—	—	165	4	16
—	—	—	—	—	—	42	1	—	—	—	—	339	8	16
—	—	1080	14	—	—	—	—	—	—	—	—	306	3	25
—	—	—	—	—	—	544	14	—	—	—	—	—	—	15
—	—	332	5	—	—	—	—	556	9	—	—	85	1	25
—	—	114	5	—	—	48	1	—	—	—	—	111	4	15
—	—	369	9	—	—	397	9	—	—	—	—	—	—	25
—	—	284	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15
—	—	79	2	—	—	—	—	—	—	—	—	286	8	15
—	—	265	6	—	—	324	8	—	—	—	—	279	5	25
—	—	154	7	—	—	—	—	—	—	—	—	233	8	15
—	—	217	8	—	—	—	—	—	—	—	—	140	5	15
—	—	132	3	—	—	230	6	—	—	—	—	210	5	20
—	—	179	6	—	—	—	—	—	—	—	—	254	9	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	216	15	15
—	—	144	12	—	—	—	—	—	—	—	—	36	3	15
—	—	510	9	—	—	—	—	—	—	—	—	231	5	19
—	—	229	6	—	—	—	—	145	2	—	—	—	—	17
—	—	596	11	—	—	—	—	—	—	—	—	327	6	25
—	—	254	6	—	—	46	1	—	—	—	—	234	6	15
—	—	1019	12	—	—	—	—	—	—	—	—	903	11	25
—	—	317	6	—	—	—	—	—	—	—	—	556	12	18
—	—	604	13	—	—	—	—	—	—	—	—	252	5	22
—	—	369	8	—	—	—	—	—	—	—	—	186	3	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15
—	—	379	8	—	—	—	—	—	—	—	—	369	8	23
—	—	156	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70	1	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	860	17	17
—	—	—	—	—	—	—	—	90	1	—	—	—	—	15
—	—	110	3	—	—	—	—	—	—	—	—	94	3	15
142	5	—	—	—	—	263	10	—	—	—	—	—	—	15
142	5	11422	256	—	—	2320	58	1614	28	—	—	9510	215	801
0,41	0,62	32,91	31,96	—	—	7,49	8,11 ¹⁾	4,65	3,50	—	—	27,39	26,85	—

kokku 278 hääle ja 7 kohaga, prot. 0,81 ja 0,87 hääli ja kohti.

Virumaa 1927 a. vallavoli kogude

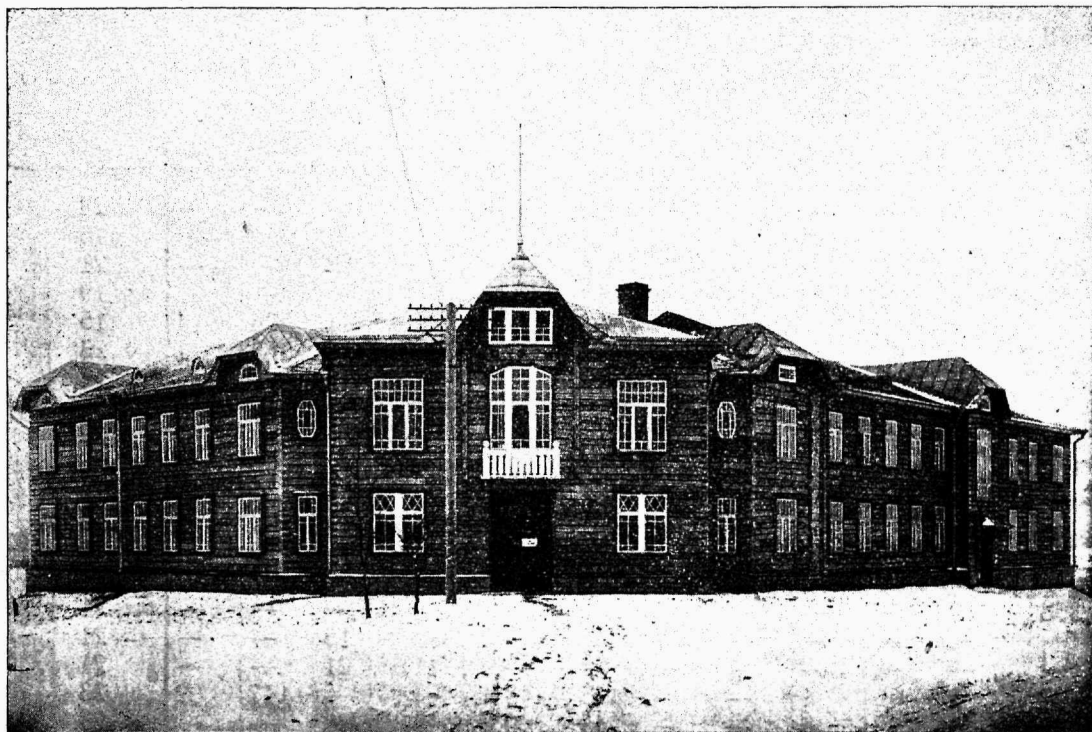
Järjekorra nr. nr.	Valla nimetus	Hääleõiguslike kodanikkude arv	Valimisest osavõtnud kodanikkude arv	Valimisest osavõtnute %	Kandidaatide nimekirjade arv	K A N-							
						Põllumeeste kogud		Rahvaerakond		Asunikude, riigirentnikkude ja väikepõllum. koondus		Töoerakond	
						said		said		said		said	
						hääli	kohti	hääli	kohti	hääli	kohti	hääli	kohti
1	Aaspere	1963	1037	53	6	313	7	—	—	420	11	130	3
2	Auvere-Joala	1061	859	80	7	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Avanduse	1784	845	47,37	10	—	—	—	—	68	2	—	—
4	Haljala	1259	742	59	14	313	9	—	—	262	8	—	—
5	Erra	567	262	46	2	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Iisaku	1839	1283	69,76	13	101	2	—	—	—	—	—	—
7	Illuka	1232	816	66	9	—	—	—	—	126	3	—	—
8	Järve	2870	1911	66,58	12	—	—	—	—	247	2	—	—
9	Jõhvi	1703	1000	59	4	—	—	—	—	249	6	—	—
10	Kalvi	2252	1475	65	9	245	4	—	—	325	6	222	4
11	Kohtla	883	421	50	7	—	—	—	—	35	1	—	—
12	Kose	738	483	65,44	9	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Kunda-Malla	1347	899	66,74	6	—	—	—	—	105	2	—	—
14	Küti	1966	1067	54	12	406	10	—	—	487	11	—	—
15	Maidla	1431	792	55,3	5	—	—	—	—	173	5	—	—
16	Mäetaguse	1792	1141	63,67	10	—	—	—	—	301	6	—	—
17	Narva	1722	1384	80,37	16	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Paasvere	1999	1051	51,07	10	225	6	—	—	396	10	—	—
19	Pada	1802	1162	64	4	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Palmse	1977	1263	63,5	7	108	2	—	—	—	—	—	—
21	Peetri	1287	752	58	11	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Porkuni	1712	1084	63,31	11	—	—	—	—	406	8	—	—
23	Püssi	2734	1447	52,9	17	—	—	—	—	—	—	85	1
24	Rakvere	1499	713	47	6	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Roela	1451	908	62,57	13	—	—	—	—	184	4	115	3
26	Rägavere	1990	1184	59,5	15	—	—	—	—	209	4	—	—
27	Saksi	797	564	63	5	—	—	—	—	77	2	—	—
28	Salla	1930	1150	59	9	373	8	—	—	385	8	—	—
29	Skarjätina	1876	1413	75,31	17	—	—	—	—	—	—	—	—
30	Sõmeru	2015	609	30,29	3	283	11	—	—	—	—	—	—
31	Tudulinna	1104	628	56,9	7	—	—	—	—	—	—	—	—
32	Undla	2345	1427	60,8	8	521	10	39	—	622	12	—	—
33	Vaivara	1661	1025	64	5	—	—	—	—	164	3	278	6
34	Vao	3148	1716	54,5	3	—	—	—	—	640	9	—	—
35	Varangu	1111	775	70	5	106	2	—	—	283	7	—	—
36	Vasknarva	1650	1328	80	9	—	—	—	—	—	—	—	—
37	Venevere	547	339	66	5	—	—	52	2	—	—	—	—
38	Vihula	1582	981	62	5	—	—	—	—	—	—	—	—
39	Vohnja	1135	636	56	6	—	—	—	—	314	8	—	—
40	Voka	1331	949	71,2	8	—	—	—	—	—	—	—	—
	Kokku . .	65119	39491	60,95	340	2994	71	91	2	6478	138	830	17
	Proportsionaalselt said hääli ja kohti	—	—	—	—	7,74	8,5	0,23	0,24	16,5	16,73	2,13	2,06

valimistagajärgede kokkuvõte.

D I D A A T I D E N I M E K I R J A D														Volinik- kude arv KOKKU
Eesti sotsialistlik töölise partei		Muud põllu- meeste nime- kirjad (mitte kogud		Muud asu- nikkude nim. (mitte koondus)		Muud ko- danlised nim. (mitte parteid		Maata- mehed ja töölised		Küla ehk kogukon- dade nime- kirjad		Mitme- sugused sega nimekirjad		
said		said		said		said		said		said		said		
hääli	kohti	hääli	kohti	hääli	kohti	hääli	kohti	hääli	kohti	hääli	kohti	hääli	kohti	
—	—	99	2	—	—	—	—	71	1	—	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	590	12	—	268	4	—	—	16
155	3	370	9	141	4	—	—	—	—	111	3	—	—	21
—	—	55	1	63	1	—	—	18	—	27	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	1	236	14	15
—	—	142	3	193	3	—	—	267	5	202	3	367	7	23
—	—	323	7	266	6	—	—	—	—	99	2	—	—	18
—	—	473	9	—	—	—	—	351	3	838	11	—	—	25
—	—	562	13	104	2	—	—	—	—	—	—	80	1	22
—	—	185	3	—	—	—	—	381	7	—	—	99	1	25
—	—	—	—	315	13	—	—	63	2	—	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	410	13	48	2	15
—	—	449	10	—	—	—	—	345	7	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	68	1	—	—	102	2	24
—	—	358	9	—	—	—	—	256	7	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	838	15	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1344	21	—	—	21
—	—	72	1	66	1	—	—	115	3	—	—	147	2	23
—	—	409	8	279	6	—	—	469	9	—	—	—	—	23
—	—	175	3	593	12	309	6	—	—	—	—	71	1	24
—	—	174	5	28	—	—	—	379	9	—	—	167	9	17
—	—	667	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22
—	—	556	9	302	5	—	—	470	10	18	—	—	—	25
—	—	144	4	283	6	—	—	—	—	—	—	280	8	18
—	—	325	7	—	—	—	—	89	1	191	4	—	—	19
—	—	561	11	—	—	—	—	—	—	—	—	405	8	23
—	—	240	8	—	—	—	—	137	4	45	1	—	—	15
—	—	64	1	—	—	—	—	273	5	—	—	50	1	23
—	—	57	1	—	—	—	—	—	—	1333	24	—	—	25
—	—	—	—	162	6	—	—	—	—	—	—	154	6	23
—	—	345	9	144	4	—	—	71	2	68	2	—	—	17
—	—	—	—	—	—	—	—	134	2	61	1	42	—	25
—	—	246	6	—	—	—	—	—	—	—	—	299	7	22
—	—	603	9	—	—	—	—	469	7	—	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	383	9	—	—	—	—	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1326	23	—	—	23
—	—	77	3	118	6	—	—	51	2	—	—	41	2	15
—	—	209	4	298	7	—	—	384	8	—	—	84	1	20
—	—	182	5	139	3	—	—	—	—	—	—	—	—	16
238	5	495	10	109	2	—	—	—	—	102	2	—	—	19
393	8	8617	184	3603	87	899	18	5244	104	7306	130	2672	66	825
1,0	0,97	22,0	22,3	9,24	10,5	2,28	2,28	13,4	12,6	18,62	15,82	6,86	8,0	100

Viru maavalitsuse maja.

Pidulik avamine täna. Esimene maavalitsuse majaks ehitatud hoone Eestis.

Täna, 10. aprillil, avab Viru maavalitsus kutsutud võeraste juuresolekul oma hiljuti valmisraamitud maja pidulikult.

Maja asub Virumaal Rakvere vallas just Rakvere linna piiri taga Kadrina ja Haljala teede nurgal Rahvamaja naabruses selleks postijaama talust eraldatud maatükil. Maja, mis ehitatud ehitusinseneri L. Harlamov'i plaani järele, on puust ja kahekordne, peale selle keldrikord. Ehitus algas läinud mai kuul ja sai valmis detsembris, kuna maavalitsus 1. veebr. sinna senisest üürikorterist ümber kolis.

Hoone aluspind on 171 ruut-sülda ja mahutus 680 kant-sülda.

Ruume on majas peale ees- ja trepikodade, koridoride, köökide ja kõrvalruumide: 5 kabinetti osakonna juhatajatele, 6 kant-

selei ruumi osakondade kantsleide mahutamiseks, 2 tuba eriteadlaste jaoks, 1 maakonna arsti jaoks, 1 võeraste tuba, 1 saal ja 2 tuba arhiivi jaoks (keldri korral), kokku 18 ameti ruumi, peale selle 2 viie-, 2 kahe ja 3 ühetoalist korterit köökidega, kokku 35 ruumi.

Maja on, arusaadavalt, alles vooderdamata ja krohvimata. Maksma on ta läinud 9.152.385 marka, sellest ehitus ise 7.310.867, kuna veevärk üle 1.300 tuhande ja elektri sisseseade üle 300 tuhande maksab.

Peaaegu kõigil maavalitsustel on omad majad, kuid need on varem ehk hiljem ostenud. Viru maavalitsus on esimesena omale maavalitsuse maja ehitanud ja linnast maale, oma territooriumile, asunud.

Teated Maakondade Liidu ja omaval. tegevusest.

Eesti Maakondade Liidu juhatuse koosolek 31. märtsil.

Koosolekul, millest kõik juhatuse liikmed osavõtsid, olid järgmised küsimused otsustamisel:

Avalikkude algkooli seaduse eelnõus

tehti rida põhimõttelisi parandusi, millest lähemalt tulevases numbris.

Koolinõunikude riigiametnikkudeks

muutmise seaduse eelnõu kohta võeti eitava seisukoht ja otsustati vastav märgukiri saata.

Maavolikogude kodukorra muutmise seaduse

eelnõus väljendatud põhimõtted tunnistati heaks, kuid redaktsioonis leiti asja selguse pärast tarvilik olema mõned parandused teha.

Linna piirkonnas asuvate end. kihelkonna ja abikoolide hoonete üleandmise kohta linnaomavalitsustele on Linnade Liit Siseministeriumile vastava ettepaneku teinud. Seisuste kaotamise seaduse § 6 märkus II järele kuuluvad need maaomavalitsustele. Linnade Liidu arvates peaks need end. kihelkonna ja abikoolide hooned, mis kas linnades ehk nüüd linnadeks muudetud end. alevites asuvad, linnadele üleminema Tugedes maaomavalitsuste seisukohtadele, otsustas Liidu juhatus Siseministeriumile eitava seisukoha saata selle ettepaneku kohta, põhjendades seda sellega, et alevid moodustasid enesest pisukese osa kihelkonnast, mispärast neil kihelkonna varanduse pärimise õigust olla ei saa, ehk linna ümbruse kihelkonna kinnisvarad osutusid linna kui kättesaadavasse keskkohhta ja linna elanikkudel ei olnud nendega mingit tegu.

Omavalitsuste arvepidamise ja aruandmise korraldamise

kohta oli omavalitsusasjade juhataja abi pika ettekande Siseministrile teinud, mis-suguse ettekande kohta Liidul tuli oma motiveeritud seisukoht avaldada, nimelt vallaomaval. tarvitada olevate Liivimaa ning Ameerika viiside ja Linnade Liidu poolt väljatöötatud lihtsustatud raamatupidamise kava ja bilanside kokkuseadmise kohta. Varemalt Liidu nõukogu poolt vastuvõetud põhimõtete alustel võttis Liidu

juhatus kõigi ettekandes puudutatud küsimuste kohta seisukoha — Siseministeriumile teatamiseks.

Vallasekretäride raamatupidamise kursuste kava kinnitati.

Iseseisvate koolikohtade planeerimine

on Põllutööministri otsusega Liidu palve peale 1927 a. planeerimiskavast välja jäetud, et ära oodata Liidu poolt V. V esitatud seaduse eelnõu saatust kooli kohtade asjus. Et praegu aga koolikohtade planeerimine mõnes maas täies hoos on, näit. Viljandimaal, nähtavasti 1926 a. töökava järele, otsustati Põllutööministeriumi paluda, et koolikohtade planeerimine ka 1926 a. töökava järele seisma pandaks, ja maaomaval. tähelepanu ministri korralduse peale juhtida valvelolekuks kõne all olevas asjas.

1. juuliga seotud küsimused.

Maaomavalitsuse kümnendaks aastapäevaks, 1-ks juuliks 1927 a, tahtis Liit väljaanda maaomavalitsuste ajaloo I osa. Nüüd teatas ajaloo toimetaja Liidu juhatusele, et seda vaevalt võimalik teha on, kuna neli maakonda ei ole ajaloo kirjutamiseks tarvisminevat materjaali veel ära saatnud, mitmekordsetest meeldetuletustest hoolimata. Seda arvesse võttes otsustas Liidu juhatus juubeli puhuks „Maaomavalituse“ juubeli numbri suurendatud kujul väljaanda.

Liidu liikmemaksu määrad 1927 aastaks iga maavalitsuse kohta kinnitati.

Vallasekretäride raamatupidamise kursused

peetakse ära:

Harjumaal vallasekretäridele Tallinnas Maavalitsuse saalis 26 — 29 aprillini;

Virumaal vallasekretäridele Rakveres Maavalitsuse saalis 31. maist — 3. juunini;

Pärnumaal vallasekretäridele Pärnus kaubanduskooli ruumides 13. — 16. juunini;

Viljandimaal vallasekretäridele Viljandis 18 — 21 juunini.

Omavalitsuste pitserite ühise tellimise asjus

saatis E. Maakondade Liidu juhatus 6. aprillil maavalitsustele järgmise ringkirja:

Mõne omavalitsuse poolt on Eesti Maakondade Liidu poole pööratud, et viimane võtaks oma peale maa-, valla- ja alevi-

valitsuste ning nende asutuste uute pitserite tellimise, ja seda põhjustel, et pitserid saaksid ühesugused ning odavamad, kui üksiktellimise juures.

Nende soovide kohaselt astus Liidu juhatuse läbirääkimisesse meie suuremate ja uuema sisseseadega templi töökodadega, millest selgus, et ühistellimise juures võib pitserisi, kummist ja vasest, ning nurga stampe saada 25—40% odavamalt kui üksiktellimiste juures, vappisi mitte arvestades. Võttes arvesse ka vapid, tuleb ühine tellimine kuni 80% odavam, mis puhul vapi klischeesid arvesse ei võeta, mis üksik-valmistamise puhul üksi umbes 500 mrk. maksavad, saades näit. kummist vapiga pitseri üksiktellimise hinna 700 margaga asemel umbes 150 margaga.

Sellest Teile teatades, palub Liidu juhatust Teid küsimuse kohta seisukoha võtta ja jaataval korral teatada, missuguste maa-valitsuste ja tema asutuste ning valla- ja alevivalitsuste ja nende asutuste pitserite tellimist tahetakse ühiselt toimetada, et Liidu juhatust teaks tarbekorral edaspidiseid samme astuda.

Vabad kohad.

Paadremaa vald Läänemaal vajab vallasekretäri. Valimine on 12. aprillil.

Erra vallasekretäri valimine Virumaal on 12 apr.

Vana-Karitse vallasekretäri valimine on 13. aprillil.

Välismaade omavalitsus.

Läti vallaomavalitsuse raamatupidamisest ja aruannetest.

(Järg).

Tõsist tähelepanu väärib ka vallavalitsuse aasta aruanne, mitte rahaline aruanne, mis koosneb eelarveliste tulude ja kulude aruandest, kassade läbikäikude aruandest, bilansist (eespool nimetatud puudustega) ja väärtpaberite nimekirjast, vaid üldised andmed valla kohta ja vallavalitsuse tegevuse ülevaade.

Kuna meil veel kuidagi tegevuse ülevaade saadakse, valla üldandmed aga puuduvad, toon täieliku tõlke Naukscheni valla ülevaatest 1925/26 a. kohta, vahele jättes ainult ametnikkude nimekirja, mis samuti täit tähelepanu väärib, selle kohta ainult kokkuvõtlikku ülevaadet andes.

I. Üldised andmed.

Vald asub Volmari maakonnas Ruhja kihelkonna lõunaosas; piirneb Omulu, Kärku, Rencenu, Jeru, Ternejas ja Konu valla ja Eesti vabariigiga. Koosneb endistest Naukscheni, Nurmu ja osa Juratas vallast. Kadasteri osak. andmete järele on vallas 5365 ha põllumaad, 3630 ha heinamaad 2643 ha karjamaad, 5126 ha metsa (4838 ha riigi- ja 288 ha erametsa), 1312 ha kõlbmata maad, kokku 18.076 ha, hinnaline väärtus 41.675 rubla.

1925/26 aastal vallavalitsuse registreerimise järele oli 2760 elanikku, kellest:

1) maaomanikke ühes perekondadega	425
2) maa rentnikke ühes	465
3) asunikke	512

4) maapidajate moonamehi ja teisi põllutöölisi ühes perekondadega	698
5) ametnikke	137
6) käsitöölisi ja teisi ühes perekondadega	410
7) vaeseid	113

Maareformi teostamise järele vallas on olemas järgmised arvud elanikkudega kohti:

1 jagamata karjamõis	
167 vana talu	
132 asundustalu	
15 ametniku majapidamisi	
1 vallamaja	
2 vaestemaja	
2 jaama	
23 väikekohta	
5 koolimaja	

Kokku 348 elanikkudega kohta.

II. Vallanõukogu- ja valitsuse tegevus.

Nõukogu on ärapidanud üldse 6 koosolekut. Igast istangust võttis osa keskmiselt 15 liiget, koguarvust 18-st. On tehtud 55 eraldi otsust, kus juures mõned on mitme punktilised. Valla üldiseid elanikkude (täiskogu) koosolekuid ja maapidajate nõupidamisi ei ole olnud. Valla valitsuse istanguid on peetud kuni 2 korda kuus. Eesistuja deshuurpäevad 2 korda nädalas; teispäeviti ja reedeti. Lauajuhendis 1529 numbrit, kus juures ühesuguse sisuga kirjad sissekantud ühise numbri alla. Läti sissepasse väljaantud 74 isikule. Kantseleis valmistatud kirjade (dokumentide) eest maksu ei võeta.

III. Haridus.

Vald peab üleval 4 I järgu algkooli, milles õppis 236 õpilast. Igas koolis töötab 2 õpetajat. Täielik ühistoitmine on sisse seatud Piksaare algkoolis. Teistes algkoolides on see osalt sisse seatud. Algõpetusi annavad algkoolide õpetajad. II järgu algkool on vallal ühine naabervallaga, Ruhja II järgu algkool (end. kihelkonnakool). Viimases õpib 15 õpilast. Vallas on olemas Naukscheni hariduse selts, Läti kultuuriedend. seltsi Naukscheni ja Nurm-Naukscheni osakonnad. Haridusseltsi hoole all on kultuurfondi raamatukogu.

IV. Orjused ja küüdid.

Riigi ja omavalitsuse teenistuse orjused ja küüdid 1925/26 a. on täidetud korralduste järele, vastavalt täitja maa väärtusele.

V. Tervishoid.

Vallas oma arsti ega ämmaemandat ei ole. Nõukogu poolt valitud arst toimetab ülevaatusi koolides ja vaestemajades üks kord kuus. Rohud kooliõpilastele ja vaestele annab valla ühiskond. Teised valla elanikud saavad arsti- ja ämmaemanda abi Ruhjas.

VI. Põllutöö ja tööstuse edendamise.

Vallas asub laua- ja sindilõikamise saeveski, 4 veskit, 2 telliskivi tehast, 1 õllefabrik; eraiskute ja ühiste päralt on 14 rehepeksugarnituuri. Vallas on avatud kohaliku tarvitajate ühingu 2 kauplust.

VII. Lähikäimise teed.

Valla piirides olevad teeorjuse korras parandatavad teed 1925/26 a. parandati eraldi tükkidena. mis väljamõõdetud talude vahel, talu väärtuse järele.

VIII. Vaeste hoolekanne.

Toetust antud ühislaual 31 isikule, vaeste varjupaigas prii korter ja toidumoon 14 isikule, väljaspool vaeste varjupaika 68 isikule, kokku 113 isikule. Väljaspool ühislaua ülevaetavad vaesed on jagatud kahte kategooriasse. I kategooriale antakse Lt. 4, II kateg. Lt. 2. kuus.

IX. Ühiskondliste tööde organiseerimine.

Ühiskondlisi töid vallas ei tehta, välja arvatud tööd valla ühiskonna tarvituseks, kus tööd tehakse naturaalkohustuse korras tasuta või tasu eest.

X. Korra ja julgeoleku kaitse organiseerimine.

Vallas on üks politsei kordnik. On olemas kaitseliidu osakond, mille liikmed teostavad öösisse kontrolli teedel ja taludes, kontroleerides majaraamatuid ja isiklikke dokumente.

XI. Valla omavalitsuste tegelaste nimekirja.

Tegelaste nimekirja on võetud (nimekirja äratoomine oleks asjata) 8 liigi tegelased. nimelt: 1) vallavalitsuse liikmed, 2) valla nõukogu liikmed, 3) kantselei tööjõud (asjaajaja, selle abi, 2 kantselei ametnikku ja käskjalg-postivedaja), 4) revisjoni komisjon, 5) vallakohus, 6) põllutulude hindamise komisjon, 7) põllu liikumata varanduse hindamise komisjon ja 8) õpetajad.

Iga ametniku kohta on toodud järgmised andmed: 1) amet omavalitsuses, 2) nimi ja perekonnanimi, 3) vanadus, 4) tähtsam tegevus eraelus, 5) mis ajast ametis üldse ja selles vallas, 6) palga suurus.

Riigikohtu seletused.

Kas alevi- või linnavolinikkude kandidaatide järjekord tuleb kindlaks määrata ühel ajal volinikkude äramääramisega?

Viljandi maavalitsuse voliniku A. Siitam'i revisjoniprotesti puhul Suure-Jaani jaoskonna rahukohtuniku otsuse peale 5. jaanuarist 1927 a. Suure-Jaani alevivolinikkude kandidaatidele järjekorra määramise pärast küsimuse läbi vaadanud Riigikohus leidis, et linnavolikogude valimise seaduse § 51 alusel (linnavolikogude valimise seadus on maksev ka alevivolikogude

valimistel — „R. T. nr. 92 — 1926 a.) määratakse ära isikud, kes teatavast kandidaatide nimekirjast volikogu liikmeks valituks tunnistatud, kuid ei määrata ära mingisugust uut järjekorda ülejäänud kandidaatidele, kelle kohta jääb maksma nimekirja järjekord seniks, kui on vajadus seaduses ettenähtud juhtumistel (§ 53) uue kandidaadi volikogusse kutsumiseks. Uue kandidaadi volikogusse kutsumisel lahkunu asemele maksab aga jälle § 51 ettenähtud kord, s. o. üksikut kandidaati tähendamata antud häälte arvu ülejääk, mis ühe liikme volikogust lahkumise puhul vabaneb, arva-

takse nimelisteks häälteks nimekirjas seismise järjekorras esimesele kandidaadile, keda veel valituks ei ole loetud, ja arvatakse valituks ning kutsutakse volikogusse jällegi see kandidaat, kellel sellega on kõige rohkem nimelisi hääli, sest uue kandidaadi sissekutsumisel lahkunu asemele (§ 53) tuleb talitada täpselt valimisseaduse §§ 42—51 ettenähtud korras.

Nii ei tule ülejäänud kandidaatidele enne uue liikme volikogusse kutsumist mingisugust uut järjekorda määrata.

Kandidaatidele annavad nimelised hääled üldiselt uue järjekorra ainult siis, kui nimeta hääli üldse ei ole nimekirjale antudki (§ 52 teine lõige „R. T.“ nr. 84—1926 a.).

Kandidaatidele uue järjekorra määramise vastu antud revisjoniprotesti Riigikohus rahuldab, tühistades ära Suure-Jaani jaoskonna rahukohtuniku otsuse 5. I. 1927 osas, millega nimekirja järjekorras 7. kandidaat P. Krieger oli tunnistatud neljandaks alevivolikogu liikme kandidaadiks.

(R. Adm. t. nr. 401—1927 a.).

Küsimused ja vastused.

Küsimus Nr. 20. Õpetajate palgaraha arvestamise kohta vallavalitsuses.

Kas on nüüd, kus koolivanemate ülesanded vallavalitsuse peale ülelänud, tarvilik õpetajate palgarahasi, mis maavalitsuselt õpetajatele edasi maksmiseks saadakse, valla raamatutest läbikanda? Vallasekr. K. J.

Vastus:

Nagu kõik vallavalitsuselt läbikäivad summad, tuleb ka õpetajate palgaraha arvestada läbikäivate ehk edasiantavate summade arve kaudu. Et nende operatsioonide dokument maavalitsusele peale raha väljamaksmist tagasi läheb, tuleb vastav märkus palgalehe numbri, kuu ja summa kohta dokum. hulka jätta.

Küsimus Nr. 21. Venerahade ja väärt-paberite kustutamise valdade ja alevite arvetest.

Kuldbilanside seaduse nõudel („R. T.“ nr. 2-1926) tulid ühingute ja asutuste arvetest kustutada nõudmised Vene vastu kassadesse jäänud Vene riigi raha ja väärt-paberite näol. Kas ei taleks neid ka valdade ja alevite kassaseisudest kustutada? —kk—

Vastus:

Näidates valla või alevi varandusseisus väärtusi, millel praegu igasugune väärtus puudub, selle hinna järele, mis neil omal ajal oli, anname tösiloludele mittevastava aruande ja tülitame endid asjata arvestamisega. Loomulik on sellepärast, et maavalitsused talitaksid küsimuses nimetatud seaduse § 9 kohaselt, kus seegi Vene väärt-paberite hinda veel mahakirjutatud ei ole, kuna paberid ise igaks juhtumiseks tulevad alal hoida.

Küsimus Nr. 22. Õpetajate palgamaa õigusest.

Kas algkooli õpetajal on vallalt või alevilt õigus palgamaad nõuda, kui ta tegelikult maad ei kasuta, kevadise koolitöö lõpul koolist lahkub ja sügise koolitöö alguseks jälle ilmub, koolivaheajaks aga palgamaa edasi rendib? —kk—

Vastus:

Küsimuse peale tuleb vastata eitavalt. Avalikkude algkoolide seaduse („Riigi Teataja“ nr. 75/76—1920. a., sead. nr. 208) § 29 järgi peab

iga maa-alkkooli juures olema, muuseas, igale määralisele õpetajale tarvitamiseks poolteist kuuni kaks ja pool tiinu põllumaad ühes ühe lehma ja hobuse heina- ning karjamaaga, kusjuures sama paragrahvi märkuse põhjal on õigus tarvitada kooli maatagavarast maad sellel määral üleüldistel alustel maksetava rendi eest.

Vabariigi valitsuse poolt 17. septembril 1920. a. vastu võetud avalikkude algkoolide seaduse elluviimise määrus („Riigi Teataja“ nr. 153/154—1920. a.) näeb ette: esiteks, et õpetajatele tarvitamiseks antava maa jagab ära kooli õpetajate vahel kooli hoolekogu, kuna kooli ülevalpidaja asutus kindlaks määrab maa rendihinna selles suuruses, mis ümberkaudsed riigimaade rentnikud läbistikku maksavad (§ 14) ja teiseks, et kui mõni õpetaja ei soovi, temale tarvitamiseks määratud maad, osalt või tervelt, eeloleval suvel ise kasutada, siis teatab ta sellest hiljemalt 6. aprilliks kooli hoolekogule, kes vabaks jääva maa üheks suveks välja rendib teistele õpetajatele, või kõrvalistele isikuile, kui õpetajate hulgast maa soovijaid ei leidu (§ 15). Sellest järgneb, nagu ka Riigikohus seletanud (Riigikohtu otsuste kogu nr. 20—1924. a.), et avalikkude algkoolide seadusest „tuleb nii aru saada, et vallavalitsus on kohustatud neile maa-alkkoolide määralistele õpetajatele, kes seda maad soovivad, teatavad maad üldisel alusel maksetava rendi eest isiklikuks tarvitamiseks andma“, mispärast, „kui ... ilmsiks tuleb, et õpetajad neile tarvitada antud maad isiklikult ei tarvita, vaid maad edasi rendivad ja renditingimusi ei täida, on vallaomavalitsusel õigus sarnaste tarvitajate käest maad ära võtta“.

Bibliograafia.

„Harju Maavalitsuse Teataja“ hakkas 24. märtsil s. a. maavalitsuse ametlise lehena ilmuma, tuues maavalitsuse ja osakondade korraldusi, nagu varem ilmutis alanud Viljandi ja Pärnu maavalitsuste teatajad. „Harju Maavalitsuse Teataja“ vastutavaks toimetajaks on sekretär A. Martinson.